

Ukrajinské ozbrojené sily po Euromajdane

Maroš Cuník

V roku 2014 sa Ruskej federácii podarilo bez vážneho odporu anektovať Krymský polostrov, aj pre vtedajší zlý stav Ozbrojených síl Ukrajiny. V akej situácii je ukrajinská armáda dnes?

Medzinárodné a domáce štatistiky

Index Global Firepower umiestňuje Ozbrojené sily Ukrajiny v roku 2022 na 22. miesto najsilnejších armád sveta. Podobné miesto zaujali aj medzi rokmi 2010 až 2015. Môže tak vzniknúť dojem, že za ostatných osem rokov sa ukrajinská armáda veľmi nezmenila.

Pozitívny vývoj je možné badať zo sociologických prieskumov. Zatiaľ čo v máji roku 2013 dôverovala ozbrojeným silám menej než polovica Ukrajincov, v roku 2021 to bolo až 72% z nich. Je teda nepochybné, že obyvateľstvo vníma výsledky ozbrojených síl kladne.

Porovnateľný trend naznačuje aj najjednoduchší ukazovateľ vojenskej sily – rozpočet na obranu. Medzi rokmi 2014 a 2022 sa v prepočte na eurá zvýšil asi 3,5-násobne. Podľa schváleného rozpočtu na rok 2022 ministerstvo obrany plánuje využiť viac ako štyri miliardy eur, z toho takmer miliardu na modernizáciu.

Praktické zmeny

Premeny v oblasti ukrajinskej obrany vidíme v dôležitých legislatívnych, politicko-strategických či plánovacích dokumentoch, ktorých aktualizácia je dôsledkom vojenského konfliktu na východe krajiny. Prelomovým krokom bolo schválenie *Zákona o národnej bezpečnosti*, ktorý ukotvil euroatlantické smerovanie Ukrajiny. S cieľom zabezpečiť fungovanie v pomeroch hybridnej vojny bola prijatá *Národná bezpečnostná stratégia* i *Vojenská doktrína*. Dôležitým dokumentom z roku 2016 je *Strategický bulletin obrany*, ktorý je cestovnou mapou pre obrannú reformu. Jeho minuloročná aktualizácia predstavila strategické ciele Ukrajiny do roku 2025.

Okrem zmien „na papieri“ došlo i k praktickým premenám ozbrojených síl. Počet príslušníkov narástol zo 165 tisíc v roku 2013 na takmer 250 tisíc v roku 2020. Vzniklo asi dvadsať nových bojových brigád, ako aj jednotky zabezpečenia. V roku 2016 vznikli *Sily pre špeciálne operácie* ako samostatná časť ozbrojených síl. V tom istom roku boli od Pozemných síl oddelené *Výsadkovo-útočné vojská*, ktoré sa nachádzajú v neustálej bojovej pohotovosti.

Transformácia prebehla i v organizácii a riadení: boli rozdelené právomoci velenia bojových operácií a velenia operácií v zázemí. Po vzore krajín NATO sa prijala J-štruktúra v organizácii štábov. Vznikli viaceré nové veliteľstvá – *Spoločné veliteľstvo ozbrojených síl*, *Veliteľstvo zdravotníckych síl*, *Veliteľstvo spojovacích síl a kybernetickej bezpečnosti*, i ďalšie. Všetky tieto kroky ako i stanovené ciele ukazujú, že prinajmenšom z organizačného hľadiska sa Ozbrojené sily Ukrajiny čoraz viac podobajú na armády členov NATO.

Rozpočet na obranu sa od Euromajdanu zvýšil 3,5-násobne.

Počet príslušníkov ozbrojených síl i jednotlivých zložiek narástol.

Výcvik

Výcvik ozbrojených síl je intenzívnejší a zapája sa doňho väčšie množstvo personálu.

V súvislosti s konfliktom na východe krajiny sa výrazne zmenila aj príprava Ozbrojených síl Ukrajiny. Badateľne narástol počet cvičení pozemných síl: na úrovni plukov resp. brigád neprebehol v roku 2013 ani jediný výcvik, na úrovni práporov iba sedem a na úrovni roty celkovo 33. V covidovom roku 2020 sa realizovali štyri cvičenia brigád, viac než 200 cvičení práporov a viac ako 600 cvičení rôt. Počty cvičení strelby z tankov, BVP či malých zbraní sa zvýšili viac ako šesťnásobne, počet cvičných jásd asi desaťnásobne. Aj výcvik vzdušných síl zaznamenal kvantitatívny nárast: v roku 2020 sa uskutočnilo asi trikrát viac nácvikov strelby na pozemný cieľ a asi päťkrát viac nácvikov bombardovania než v roku 2013. Súčasťou výcviku boli v roku 2019 po prvý raz i útočné operácie.

Podstatnou súčasťou prípravy na rozsiahlu vojnu je aj budovanie *Teritoriálnej obrany*. V každej z oblastí Ukrajiny sa vytvárajú bojové útvary, ktoré by mali v prípade vojny brániť objekty kritickej infraštruktúry alebo vojenskej dôležitosti, prípadne hranice mimo oblastí priameho vojenského konfliktu. V súvislosti s viacerými reformami momentálne prebieha dynamický proces jej výstavby. Odhady o počtoch príslušníkov sa už dnes pohybujú na úrovni desiatok až stoviek tisíc dobrovoľníkov, pričom každý mesiac pribúdajú nové jednotky.

Modernizácia a obranný priemysel

Ukrajinský obranný priemysel je takmer nezávislý na Rusku.

V oblasti modernizácie prebiehajú od roku 2014 významné zmeny, ktoré sa pretavili i v premenách obranného priemyslu. Ozbrojené sily Ukrajiny sa až do začiatku konfliktu s Ruskom spoliehali takmer výhradne na techniku sovietskej proveniencie. Z toho vyplývala aj pomerne veľká závislosť od výrobcov dielov z Ruskej federácie, odkiaľ v roku 2013 dovezli na Ukrajinu až 35% komponentov pre vojenskú techniku. Dnes vyprodukuje domáci priemysel až 70% potrebných súčiastok a 30% sa dováža predovšetkým zo západných krajín. Približne 40% požiadaviek ozbrojených síl dokážu zabezpečiť ukrajinskí výrobcovia samostatne, pričom v minulosti to bolo len asi 10%. Za posledných osem rokov tiež vzrástol význam obranného priemyslu bez majetkovej účasti štátu.

Aj vďaka vynaliezavosti, inaktívnosti a schopnosti inšpirovať sa, sú pre potreby ozbrojených síl produkované moderné obrnené vozidlá na platforme 4x4, drony i systémy na ich likvidáciu. Technologické vylepšenia sa týkajú i domácich obrnených transportérov BTR-4, ktoré dnes môže Ukrajina vyrábať takmer sebestačne, pričom v roku 2014 sa až polovica komponentov dovážala z Ruska. Ďalší rozvoj zaznamenala technika protitankovej obrany, aj vďaka priamym vojenským skúsenostiam. Okrem toho, že boli obstarané americké systémy Javelin, ozbrojené sily si objednávajú aj domáce modely Stugna-P a Korsar. Modernizuje sa raketové delostrelectvo (systém Vĺcha na báze BM-30 Smerč) i protiletadlová obrana.

Problémy a výzvy

Napriek pozitívnym tendenciám v rôznych oblastiach sa Ukrajina nemôže vyhnúť typickým problémom post-socialistických štátov. Nezanedbateľné investície do obrany vytvárajú priestor pre rozsiahlu korupciu. Mnohí manažéri nemajú dostatočné skúsenosti či morálny profil na vykonávanie svojich funkcií, čo vedie k mrhaniu finančnými prostriedkami a ich využívaniu na osobné účely. Problémy sa týkajú aj investičnej výstavby, čím trpia predovšetkým obyčajní príslušníci ozbrojených síl. Vďaka iniciatíve viacerých nezávislých organizácií sa však darí o mnohých priestupkoch prinajmenšom informovať spoločnosť a príslušné orgány.

Evidentnou výzvou je aj finančné ohodnotenie vojakov. Nástupný plat sa pohybuje okolo 300€, vojaci slúžiaci na východnom fronte sú ocenení asi o polovicu vyššou mzdou. Dôstojníci v hodnosti poručíka majú plat asi 400 €. Nedostatočné sú i príplatky za dĺžku služby, ktoré sa pohybujú len v desiatkach eur ku koncu kariéry. Zárobky vojakov sú síce porovnateľné s platmi priemerných Ukrajincov, avšak ani zďaleka sa nepribližujú k štandardom NATO.

Prítomnosť a budúcnosť

Ukrajinský politik Symon Petľura povedal: „V boji rastie sila“. Toto tvrdenie určite platí pre vývoj Ozbroyených síl Ukrajiny od roku 2014. Konflikt s Ruskom znamenal nielen priestor pre stmelenie ukrajinského politického národa, ale bezpochyby i príležitosť pre vybudovanie životaschopnej armády. Je i v našom záujme, aby bol náš východný sused stabilným štátom, k čomu nesporne prispajú i moderné ozbrojené sily.

Článok vyšiel v rezortnom časopise Obrana 3/2022.

Materiál prezentuje názory autora a Analytického útvaru MO SR, ktoré nemusia odzrkadľovať oficiálne názory a politiky Ministerstva obrany SR. Cieľom výstupov AÚ je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne témy v oblasti obrannej a bezpečnostnej politiky štátu. Práca neprešla jazykovou úpravou.